СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД

Проф. д-р Теодора Димитрова[1]
Д-р Захарина Томова[2]

Резюме: *Разработката е насочена към неизползвания потенциал на фолклорния туризъм в България като ресурс за регионално развитие. Поставен е акцент върху липсата на научнообоснован алгоритъм за разработване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм в региона, като за целите на социално-икономическото развитие, е представен авторов методологичен инструментариум.*

Ключови думи: *събитиен туризъм, фолклорен туризъм, регионално развитие, стратегически подход*

JEL: Z32, R58, R11, R10

FOLKLORE TOURISM AS A RESOURCE FOR REGIONAL DEVELOPMENT: A STRATEGIC APPROACH

Prof. Teodora Dimitrova, PhD
Zaharina Tomova, PhD

Abstract: *This study addresses the untapped potential of folklore tourism in Bulgaria as a resource for regional development. It highlights the lack of a scientifically grounded algorithm for formulating a development strategy for folklore tourism in the region and presents a proprietary set of tools designed to foster socio-economic development.*

Key words*: event tourism, folklore tourism, regional development, strategic approac*)

JEL: Z32, R58, R11, R10

1. Въведение

България притежава значително културно и фолклорно наследство, потенциалът на което, като туристически ресурс, все още не е използван в достатъчна степен за развитието на регионалната икономика. В този смисъл фолклорният фестивал като специално туристическо събитие представлява

[1] t.dimitrova@uni-svishtov.bg, СА „Димитър А. Ценов“
[2] zaharina.tomova@gmail.com, СА „Димитър А. Ценов“

реална възможност за създаване на атрактивен туристически продукт със социално-икономическа стойност. За устойчиво развитие на фолклорния туризъм, обаче, е необходимо прилагането на стратегически подход с акцент върху наличните ресурси, потребностите на туристическия пазар, местната общност, бизнеса и публичните институции. В тази връзка основната цел на настоящата разработка е да предложи алгоритъм за разработване на регионална стратегия за развитие на фолклорния туризъм, чрез която да се подпомогне социално-икономическото развитие, да се повиши туристическата привлекателност и да се утвърди регионалната идентичност.

2. Алгоритъм за разработване на регионална стратегия за развитие на фолклорен туризъм

Устойчивото развитие на регионите на Р. България в момента е трудно да бъде представено без използване на потенциала на туризма, като един от основните сектори на местната икономика. Туризмът дава значителен тласък на социално-икономическото развитие на регионите и е важен механизъм за съживяване на местната икономика (Alekseeva, 2012), (Konovalov, 2007), (Lakomov, 2013).

Един от най-динамично развиващите се видове туризъм е събитийният туризъм (Panov, 2013), (Poshnagov, 2002), (Soboleva, Classification of the Types of Cultural – Event Tourism According to the Direction of the Cultural Event, 2019), (Soboleva, Classification of a Tourist Product of Cultural – Event Destination by Source of Origin, 2019). В рамките на събитийния туризъм през последните години се наблюдават нови явления, както в нашата страна, така и в ЕС, успешно се провеждат уникални събития в областта на културата, чиято организация използва натрупания опит. Такива събития привличат значително повече посетители от обикновените, стандартни събития в културния туризъм и гарантират по-висока икономическа ефективност. Анализът показва, че фестивалния туризъм има комплексно положително въздействие върху степента на социално-икономическо развитие на регионите. Събитийният туризъм в областта на културата не само спомага за увеличаване на човешкия потенциал, без което благополучието на регионите е невъзможно, но също така допринася за повишаване на икономическото и социалното ниво на развитие на туристическите територии.

Концепцията за популяризиране на фолклорния туризъм е свързана с формирането на положителен облик на територията в съответствие с очакванията на заинтересованите страни. Увеличаване на печалбите чрез продажба на повече туристически продукти е основната икономическа цел на туризма. Развитата туристическа инфраструктура и туристическите ресурси позволяват на туристите да формират своето положително мнение за облика на определена територия, резултатът от което е повишаване на привлекателността ѝ. Този положителен образ може да донесе финансов ефект на региона и да повиши социално-икономическия му статус. Конкурентоспособността и

инвестиционната привлекателност на съответната територия се детерминират до голяма степен от преобладаващите социално-икономически условия в страната.

В тази връзка местния туризъм е изправен пред задачата да използва потенциала на фестивалния туризъм за устойчиво развитие на всички съставни единици на страната. Едно от препятствията пред успешното провеждане на фолклорни събития в момента е липсата на теоретични изследвания в тази област на туристическата дейност. Липсва и научно обоснован алгоритъм, който да направи възможно управлението на процеса на използване на фолклорния туризъм в регионите.

В настоящата разработка се представя авторово виждане на етапите за систематизиране и създаване на стратегия за развитие на фолклорен туризъм в регионите. Процесът на създаване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм в регионите е представен под формата на алгоритъм (фиг. 1.), който включва определяне на целите; оценка на нивото и перспективите; създаване на предложения за нови форми; оценка на осъществимостта на тези нови форми; проучване на финансовото и правно осигуряване; регионална стратегия за развитие; провеждане на планирани форми; мониторинг и оценка на ефективността.

Фигура 1. Алгоритъм за разработване на стратегия за развитие на фолклорния туризъм в региона.

Алгоритъмът може да се използва за развитие на туризма не само на регионално ниво, но и на ниво общини. Разработване на такава стратегия за развитие трябва да бъде приоритет на специалистите, отговорни за

развитието на туризма и културата, както на регионално, така и на общинско ниво.

Етап „Целеполагане“: Основна част на стратегията за развитие на фолклорния туризъм в региона е свързана с целеполагането, като основна фаза на управление, което включва формулиране на обща цел в съответствие с мисията на стратегията. При формулирането на целите за развитие на фолклорния туризъм във всеки конкретен регион е необходима реалистична оценка на възможностите на този вид събитиен туризъм, неговата рентабилност и конкурентоспособност.

Етап „Оценка на перспективите“: Стратегията за развитие е свързана с необходимостта да се направи анализ на уникални събития, които вече са проведени в региона в съответствие с класификацията на фолклорни събития, като се оцени постигнатото ниво и се определи наличието на перспективи за развитие (http://www.theartnewspaper.ru, 2019). На този етап се прави оценка на факта, че много често инициативата за провеждане на фолклорни събития идва от социално активни групи от населението или отделни лица. Основната задача на организациите за управление на фолклорния туризъм на регионално ниво е да подкрепят подобни инициативи и да им дадат тласък за повишаване на ефективността.

Етап „Предложения“: Следващият важен етап, от който в голяма степен зависи създаването на стратегия за развитие на фолклорния туризъм в региона, е определяне списъка от всички принципно възможни дейности на този вид специализиран туризъм в региона. За да се създаде стратегия, е необходимо да се формира набор от всички възможни събития в региона и на първо място да се постави собственият туристически продукт с културни и събитийни цели, като основа за осъществяване на дейности в областта на културата (Roberts, The role of regional tourism policy in the formation of a positive image of the territory, 2015).

Етап „Оценка на нови форми и ограничения“: Стратегическото предимство на региона е наличието на собствени музеи и театри, образователни институции в областта на културата, които са разположени на негова територия, както и връзката на региона с изключителни фигури на изкуството и културата. Необходимо е да се направи анализ при формиране на група от възможни културни и събития в определен регион, който трябва да включва както анализ на подобни събития в други местни дестинации, така и използване на натрупан опит в чужбина.

Етап „Финансово и правно осигуряване“: Следващият етап от разработването на стратегия за развитие е насочен към анализ на възможността за правно и финансово подпомагане на културните събития в региона. Важно е, не само да бъде окончателно одобрена стратегия за развитие фолклорния туризъм в региона, но и да бъдат избрани показатели за оценка на нейната ефективност.

Етап „Регионално стратегиране“: Туристическата дейност в даден регион се оценява по годишната динамика на нарастване на туристическите потоци, по обема на предоставените услуги в областта на туризма, по броя на чуждите граждани, пристигащи в региона през годината и т.н. За да се подчертае в общите показатели за ефективността на туристическите дейности делът, който се пада само на събития от разглеждания фокус, като индикатор се използва броят на зрителите, посетили конкретни културни събития, които са включени в разработената стратегия за развитие - световната и родната практика показват, че броят на посетителите при тези обстоятелства не е пълен, но доста обективен критерий (Suchitra, 2015) (Stipanović & Stojanov, 2010).

Етап „Провеждане“: Този етап от разработване на стратегията е насочен към реалното провеждане и съпътстващата оценка реалистичността на осъществяване на дейности в областта на фолклорния туризъм в конкретен регион и анализ на възможностите за премахване на ограничаващите фактори. Предлага се разработване на алгоритъм за наблюдение на провеждането с осигуряване на база за анализ на резултатите чрез организирането на маркетингови проучвания в туристически регион, който планира да се специализира в развитието на фолклорния туризъм. Следва се методология за изследване на потребителските предпочитания на туристите в региона, което ще позволи да се идентифицират целесъобразността на развитие на фолклорния туризъм в анализираната територия и неговата съвместимост с видовете туризъм, които вече съществуват в региона или са планирани (Getz, 2008). На този етап е необходимо да се направи:

- анализ на големината и спецификата на туристическите потоци, пристигащи в даден регион за участие в културни събития;
- проучване на потребностите на туристите, идващи в региона, по отношение на техните предпочитания;
- сегментиране на туристите по потребителски групи;
- анализ на възможностите на инфраструктурата на региона за прием на потока от туристи при неговото увеличаване в рамките на фолклорния туризъм, като се направи проучване на опита на конкурентни туристически региони (Rozdol’skaya, Makrinova, Vistorobskaya, Lutsenko, & Ivanitskaya, 2015).

Изследването има за цел да се открои значението на съответствието между инфраструктурата на региона с увеличения брой туристи при организиране на нови културни (фолклорни) събития, като хотели, ресторанти и транспортни услуги. Това е особено важно за събития, които са уникални за света на музика, опера, фолклор, балет и цирк, които се организират на база привлекателност на туристическия продукт.

Етап „Мониторинг“: Последният етапи от разработване на стратегията включва изпълнение на взетите решения, провеждане на планирани културни събития в региона с последващ мониторинг и оценка на ефективността и

постигнатите резултати в съответствие с утвърдените индикатори. Оценката на икономическата ефективност на предприетите мерки се извършва чрез съпоставяне на планираните и постигнатите показатели.

Обобщавайки, алгоритъмът осигурява системен и последователен подход за стратегическо развитие на фолклорния туризъм, интегрирайки етапи на целеполагане, оценка на перспективи, форми и ограничения, осигуряване, изпълнение, мониторинг и анализи в итеративен и непрекъснат кръговрат на усъвършенстване и оптимизация, в посока поддържане на устойчивост на регионалните културни инициативи, превръщайки фолклорният туризъм в ефективен инструмент за социално-икономическо развитие и териториално брандиране в няколко основни аспекта:

Първо: Привличане на туристи и увеличаване на приходите. Фолклорните фестивали привличат както местни, така и чуждестранни туристи, които генерират разходи за настаняване (хотели, къщи за гости), храна и напитки (ресторанти, кафенета, местни пазари), транспорт (междуградски и градски), сувенири и занаятчийски изделия, входни такси и билети за събитията. Това директно влива паричен ресурс в местната икономика и подпомага множество малки и средни бизнеси.

Второ: Създаване на работни места. Организирането на фолклорен фестивал изисква наемане на временен персонал за различни дейности, като организация и логистика, продажби и обслужване на клиенти, сигурност и охрана, почистване, техническо обезпечаване (сцена, осветление, озвучаване). Също така, фестивалът стимулира заетостта в хотелиерството, ресторантьорството и търговията.

Трето: Развитие на местната инфраструктура. За да се справят с входящия туристически поток, местните власти и бизнеси често инвестират в подобряване на инфраструктурата, като пътища и паркинги, обществен транспорт, туристически центрове и облагородяване на обществени зони. Тези подобрения носят ползи за местната общност дълго след приключване на фолклорния фестивал.

Четвърто: Популяризиране на региона. Фолклорният фестивал е мощен инструмент за маркетинг и брандиране на региона. Той поставя населеното място или областта на картата, като атрактивна туристическа дестинация, което може да доведе до увеличаване на туристическия поток през цялата година, не само по време на събитието. Медийното отразяване и социалните мрежи разпространяват информацията за уникалната култура и традиции на мястото, привличайки още повече хора.

3. Заключение

Фолклорният туризъм е значим ресурс за развитие на българските региони, който предполага създаването на специфични туристически продукти, както с икономическа, така и с културна стойност. За целта е необходима местна политика, обхващаща ресурсите, потребностите и възможностите на

региона. Предложеният в доклада алгоритъм за разработването на стратегия за развитие на фолклорния туризъм има за цел да подпомогне именно устойчивостта на туристическите събития, местната икономика и регионалната идентичност. В този смисъл развитието на фолклорния туризъм следва да се разглежда не само като средство за привличане на туристически поток, а като инструмент за регионално стратегическо планиране.

Използвани източници

Alekseeva, O. (2012). EventTourism as a Factor in theSocio – Economic Development of the Region. *The Dissertation for the degrese of Candidate of Economic Sciences. Moscow*, 215.

Getz, D. (2008). *Event tourism: Defenition, evolution and research.*

http://www.theartnewspaper.ru. (08 07 2019 r.). *http://www.theartnewspaper.ru/posts/5616/*. Извлечено от The most popular exhibitions and museums in the world: http://www.theartnewspaper.ru/posts/5616/ (accessed 8 July 2019)

Konovalov, A. (2007). Formation of Conditions for the Developmentof Sports and Event Tourism in the Region. *Konovalov A.V. Formation of Conditions for the DevelopmeThe Dissertation for the Degree of Candidate of Economic Sciences. Saint Petersburg*, 178.

Lakomov, E. A. (2013). Improving the Competitiveness of Russian Regions Through the Development of Event Tourism Services. *Lakomov E.A. Improving the Competitiveness of Russian Regions TThe Dissertation for the Degree of Candidate of Economic Sciences. Moscow*, 202.

Panov, M. (2013). Performance appraisal and company management system based on KPI. M.: Infra-M, 2013. – 255 p. *M.: Infra-M*, 255.

Poshnagov, S. (2002). The Impact of Tourism on the Socio – Economic Development of the region. *Development of the region. Abstract of Dissertation for the Degree of Candidate of Economic Sciences. Saratov*, 24.

Roberts, M. V. (2015). The role of regional tourism policy in the formation of a positive image of the territory. *The role of regional tourism policy in the formation of a positive image of the territory]. Innovacionnye tCollection of materials of the IV International scientific and practical conference*, 83-85.

Soboleva, O. (2019). Classification of a Tourist Product of Cultural – Event Destination by Source of Origin. *Formation and Developmentof a New Humanitarian and Economic Knowledge: Volume of Scientific Works on International Scientific – Practical Conference. Be*.

Soboleva, O. (2019). Classification of the Types of Cultural – Event Tourism According to the Direction of the Cultural Event. *Vestnik Nacional'noj akademii turizma [In Bulletin of the National Academy of Tourism]. № 50*, 25-27.

Stipanović, C., & Stojanov, S. (2010). Importance of events in rethinking tourism development in the Zadar county. . *Stipanović, C., & Stojanov, S. (2010). Importance of events in rethinking tourism development in the ZTourism & Hospitality Management, Conference Proceedings: Importance of events in rethinking tourism*, 1251-1259.

Suchitra, P. (2015). Tourism branding and its relevance in today's marketing scenario. *International Journal of Business and General Management (IJBGM), 4(3)*, 21-28.